

исследования, которые позволили доказать автобиографичность повести и сформулировать ее автопсихологические мотивы.

Ключевые слова: автобиографизм, автопсихологизм.

Abstract. In this study presents the information about autobiography, such as ideologically aesthetic dominant Kuz'ma Scriabin «I, «Winning» and Berlin», formulates and proves ideas of autobiographical narration, determined autopsychological motives. For realizing the formulated problems, were used biographical, comparative and empirical methods of research, which helped to prove autobiography of the narration and formulate autopsychological motives.

Key words: autobiographism, autopsychologist.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Черкашина Т. Ю. Українська автобіографічна повість ХХ століття: становлення основних жанрових ознак. *Філологічні трактати, том 6*. Луганськ: Луганський національний університет імені Т. Шевченка, 2014. № 1
2. Сапожникова Ю. Л. Жанр автобіографії: поняття і особливості. *Ученые записки ЗабГГПУ им. Н. Г. Чернышевского*. Чита, 2012. № 2(43). С. 54–56.
3. Констанкевич І. Українська проза першої половини ХХ століття: автобіографічний дискурс. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 420с.
4. Скрябін К. Я, «Победа» і Берлін. Київ: Всесвіт. 2012. 223 с.
5. Бардецький В. Ми, дороги і Кузьма. Харків: Фоліо. 2016. 191 с.
6. Кузьменко О. Моя дорога птаха: мамина книжка. Львів: видав. Старого Лева. 2015. 48 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Андрій Кузьменко. Портрети – 12.05.2012. 5 канал. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=AN6FYmAgPkY>
2. «Моя дорога птаха». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LjvVz0UW-C8>
3. Иду на ты с Кузьмой Скрябиным (часть 1). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bbROVVmaXyw>
4. Иду на ты с Кузьмой Скрябиным (часть 2). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KfxnogbOOFA&t=1109s>

УДК 316.6

ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА НИЗЬКОГО РІВНЯ СЕКСУАЛЬНОЇ ЗАДОВОЛЕНОСТІ

А. Т. Кушнір, Ю. В. Кушнір

Анотація. У статті розглядається теоретичний та практичний досвід вивчення тривожності як детермінанти низького рівня сексуальної задоволеності молоді. В роботі представлені емпіричні дані взаємозв'язку тривожності та сексуальної задоволеності. Результати проведеного дослідження підтвердили гіпотезу про те, що при високому рівні тривожності рівень сексуального задоволення нижче, ніж у людей у яких низький рівень тривожності.

Ключові слова: тривожність, сексуальна задоволеність, сексуальна незадоволеність

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Підвищення уваги до питань сексуальності та сексуальної поведінки з боку засобів масової інформації, ототожнення сексуальної і особистісної успішності людини, призводять до зростання внутрішньої напруги при взаємодії з сексуальною сферою, що в свою чергу відбивається на здоров'ї людини.

Ситуація, в якій сексуальні взаємини не відповідають особистим критеріям, частиною осіб розцінюється як стресова, що несе в собі загрозу особистого благополуччя і успішній міжособистісній взаємодії. У зв'язку з особливостями виховання і сексуальної освіти, певна тривожність або навіть чітко окреслена тривога з приводу майбутньої близькості може бути присутня до початку статевого життя, але може спостерігатися і

після початку статевого життя людини. Зважаючи на це, важливим є діагностика та дослідження взаємозв'язку рівня тривожності та рівня сексуальної задоволеності молоді.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Дослідження тривожності займалися такі вчені як Б. Кочубей, А. Захаров, К. Роджерс, В. Мясіщев, А. Прихожан та інші. Завдяки дослідженням цих вчених ми можемо побачити різні визначення поняття тривожності, а також теорії її виникнення. В рамках обраної теми варто відзначити, що дослідженням сексуального задоволення займалися К. Імелінський, Г. Васильченко, С. Григорян, В. Кришталь та інші.

Загалом, дослідженням впливу тривожності на рівень сексуальної задоволеності людини займалися у різні часи такі вчені як Г. Васильченко, І. Кон, У. Мастере, В. Джонсон, Х. Каплан та інші. І враховуючи подібні дослідження можна помітити, що більшість з них направлені на виявлення причин сексуальних дисфункцій лише у подружніх пар, а не в цілому. Таким чином дослідження тривожності як детермінанти низького рівня задоволеності в цілому є досить актуальним.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В першій половині минулого століття Альфред Адлер писав що, «питання сексуальності оточене незвичайною кількістю забобонів» [1]. Феномен сексуальності – це особлива сфера особистості, що донедавна не розглядался у межах психології. Сьогодні розвиток психологічної теорії та наукових досліджень усе більше присвячений інтимно-особистісним темам. Актуальним стає визначення саме особистісних параметрів сексуальної реалізації сучасної молоді. Поліпараметрична природа сексуальності вимагає поглиблення теоретичних уявлень щодо індивідуально-психологічних характеристик сексуальності та дозволяє створити профілактичні й корекційні програми, орієнтовані на подолання впливу тривожності на психосексуальний розвиток молоді.

Мета статті полягає у дослідженні тривожності як детермінанти низького рівня сексуальної задоволеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема тривожності займає особливе місце у сучасному науковому знанні. Знайдеться не так багато таких психологічних явищ, значення яких одночасно оцінюється і надзвичайно високо, і достатньо вузько, навіть функціонально. Тривожність – психічний стан емоційної напруги, настороженості, хвилювання, душевного дискомфорту, підвищеної вразливості при ускладненнях, загостреного почуття провини і недооцінювання себе у ситуаціях очікування, невизначеності або передчуття неясної загрози значущій рівновазі особистості [1].

Незважаючи на велику кількість досліджень, можна було б передбачити, що предмет, позначений цим терміном, має чітке і загальноприйняте визначення. Однак, як і у психіатрії, так і у психології ми стикаємось з великою кількістю думок щодо визначення тривожності. Багатозначність і семантична невизначеність терміну «тривожність» у психології є наслідком його використання у різноманітних значеннях.

Дослідженням поняття сексуальності та її визначенням також займалося багато науковців, але на відміну від тривожності, поняття сексуальності має дещо спірний характер. Сексуальність – це широко поширений термін, що позначає сексуальні характеристики і сексуальну поведінку людей [2]. Термін з'явився в 1889 році в роботі, присвяченій аналізу жіночих захворювань, які не зустрічаються у чоловіків – такі відмінності неминуче зв'язувалися з проявами сексуальності, наявність якої у жінки, на думку медиків того часу, вважалася протиприродною.

У свою чергу, Всесвітня організація охорони здоров'я визначає сексуальність як стрижневий аспект людського буття на всьому протязі життя, від народження до смерті. Вона включає в себе стать, гендерні ідентичності та ролі, сексуальну орієнтацію, задоволення, еротизм, інтимність і репродукцію. Сексуальність залежить від взаємодії біологічних, психологічних, соціальних, політичних, економічних, культурних, естетичних, історичних, правових, релігійних і духовних чинників і є важливим елементом

не тільки особистої, а й суспільного життя і культури [3]. Отже, сексуальність – це складне і багатоаспектне поняття. Дане поняття не може визначатися тільки з позицій «нормальності» або «ненормальності». Поняття сексуальної норми не тотожне поняттю сексуального задоволення, але є його невід’ємною частиною, і розглядати їх треба цілком.

Характеризуючи клінічний підхід К. Імелінський [4], виділяє три категорії сексуальної норми. До оптимальної норми слід віднести сексуальні дії і форми поведінки, які, завдяки своїм особливостям, найбільш бажані з індивідуальної і соціальної точок зору. До прийнятої (визнаної прийнятною) норми відносяться такі сексуальні дії і форми поведінки, які хоча і не є оптимальними, але не обмежують індивідуального розвитку людини і не заважають йому налагоджувати тісні міжособистісні контакти. До терпимої (толерантної) норми слід віднести такі сексуальні дії і таке поводження, оцінка яких може бути різною з точки зору норми або патології і залежить від особистісного, ситуаційного і партнерського контексту. Видатний дослідник сексуальної сфери особистості Г. Васильченко [5] вказує на те, що до сексуальної норми можна відносити потенційну здатність виконувати всі три її функції: психологічну (насолода, задоволення), біологічну (прокреація) і соціальну (реалізація потреби в міжособистісних контактах).

Інший підхід до розгляду сексуальної норми виділили В. Кришталь і С. Григорян [6]. Автори пропонують розглядати сексуальну норму з опорою на різні блоки сексуальності, визначаючи сексуальну норму як оптимальне поєднання анатомо-фізіологічних, соціальних, психологічних і соціально-психологічних проявів сексуальності людини. Такий підхід можна назвати продуктивним, так як він обходить створення єдиних критеріїв для різних сторін сексуальності, які не можуть бути зведені до чогось одного. Крім того, різноманітність установок і уявлень про сексуальність не тільки в різних культурах, але і в рамках однієї культури (суспільства) призводить до ускладнення створення універсального визначення сексуальної норми, що в свою чергу, відбивається в необхідності більш ретельного підходу до визначення сексуальної задоволеності. Тому, актуальним є проведення дослідження тривожності як детермінанти низького рівня сексуальної задоволеності у сучасної молоді.

Для проведення дослідження була сформована вибірка у кількості 54 особи. Вік досліджуваних складав від 20 до 31 року. Загалом вибірка склала 30 жінок (55,5 %) та 24 чоловіка (44,5 %).

Для діагностики рівня тривожності було використано дві методики: «Шкала тривожності Тейлора» та «Шкала реактивної та особистісної тривожності Спілберга-Ханіна». Також для виявлення тривоги пов’язаної зі статевим життям досліджуваних, було проведено анкетування. За результатами якого виявилось, що 41,7 % досліджуваних вважають, що не мають підвищеної тривоги в плані статевого життя, 58,3 % опитаних оцінюють власний рівень тривожності як підвищений.

За результатами методики діагностики рівня тривожності за методикою «Шкала реактивної та особистісної тривожності Спілберга-Ханіна» було виявлено, що 33 % осіб мають низький рівень особистісної та 33 % ситуативної тривожності, 46 % молоді, які прийняли участь у дослідженні мають високий рівень ситуативної тривожності та 39 % респондентів мають високий рівень особистісної тривожності. Всього 21 % мають середній рівень ситуативної та 28 % особистісної тривожності.

Ситуативна або реактивна тривожність як стан характеризується суб’єктивно пережитими емоціями: напругою, занепокоєнням, заклопотаністю, нервозністю. Цей стан відрізняється нестійкістю в часі і різною інтенсивністю в залежності від сили впливу стресової ситуації. Таким чином, значення підсумкового показника по даним дозволяє оцінити не тільки рівень актуальної тривоги випробуваного, а й визначити, чи знаходиться він під впливом стресової ситуації і яка інтенсивність цього впливу на нього.

Особистісна тривожність являє собою межу, яка обумовлює схильність сприймати досить широкий спектр ситуацій як загрозові, відповідаючи на кожну з них певною реакцією. Як схильність, особиста тривожність активізується при сприйнятті певних

стимулів, що розцінюються людиною як небезпечні для самооцінки, самоповаги. При високій особистісній тривожності кожна стресова ситуація впливає на суб'єкт і може викликати виражену тривогу.

За результатами діагностики за методикою «Шкала тривожності Тейлора» виявилось, що 4 досліджуваних (7 %) набрали від 40 до 50 балів і мають дуже високий рівень тривожності, 13 осіб (24 %) – високий рівень тривожності, 21 досліджуваний (39 %) – середній рівень тривожності з тенденцією до високого, 10 осіб (19 %) – мають середній рівень з тенденцією до низького і лише 6 респондентів (11 %) мають низький рівень тривожності. Для осіб з високим рівнем тривожності характерно сприймання будь-який прояв якостей їх особистості, будь-яку зацікавленість в них як можливу загрозу їх престижу, самооцінці. Ускладнені ситуації схильні сприймати як загрозливі, катастрофічні. Відповідно сприйняття проявляється і сила емоційної реакції. Такі люди запальні, дратівливі і перебувають у постійній готовності до конфлікту і готовності до захисту, навіть якщо в цьому об'єктивно немає потреби. Для них, як правило, характерна неадекватна реакція на зауваження, поради і прохання.

Особливо велика ймовірність нервових зривів, афективних реакцій в ситуаціях, де йдеться про їх компетенції в тих чи інших питаннях, Зайве підкреслення результатів їх діяльності або способів поведінки, як в кращий, так і в поганий бік, категоричний по відношенню до них тон або тон, що виражає сумнів, – все це неминуче веде до зривів, конфліктів, створення різного роду психологічних бар'єрів, що перешкоджають ефективній взаємодії з такими людьми. Високо тривожним людям небезпечно пред'являти категорично високі вимоги, навіть у ситуаціях, коли об'єктивно вони здійсненні для них. Неадекватна реакція на такі вимоги може затримати, а то і взагалі відсунути на довгий час виконання необхідного результату.

За результатами дослідження рівня тривожності нами було сформовано 3 групи: особи з низьким, середнім та високим рівнем тривожності. До кожної групи увійшло по 18 досліджуваних. Для діагностики рівня сексуальної задоволеності досліджуваних було використано методику Г. Айзенка «Опитувальник настанов до сексу», яка містить в собі 13 факторів. За результатами проведеної методики було виявлено, що у всіх осіб досить різні показники незалежно від групи в якій вони знаходяться.

Цікавим винятком є шкала «Сексуальна невротичність». У осіб з високим рівнем тривожності, результат за даною шкалою був значно вище (7,8 балів). Наприклад у осіб з низьким рівнем тривожності за цією ж шкалою результати були від 0 до 3,5 балів, тобто низькими. За результатами оцінки рівня сексуальної задоволеності у кожній з груп було виявлено, що у осіб з низьким рівнем тривожності зустрічається високий рівень сексуальної задоволеності (від 9 до 14,2 балів), а у осіб з високим рівнем тривожності навпаки, рівень задоволеності нижче (до 7 балів). Цікавим виявився той факт, що чим вище результат за шкалою «Сексуальна невротичність», тим нижчий рівень сексуальної задоволеності.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження у кожній групі осіб з високим рівнем тривожності був виявлений низький рівень сексуальної задоволеності, у осіб з середнім рівнем тривожності рівень сексуальної задоволеності теж у межах середніх значень. Відповідно, у осіб з низьким рівнем тривожності показники сексуальної задоволеності вищі за інші дві групи.

Висновки за результатами дослідження, перспективи подальших розвідок у даному напрямку. За результатами даного дослідження у кожній групі осіб з високим рівнем тривожності був виявлений низький рівень сексуальної задоволеності, у осіб з середнім рівнем тривожності рівень сексуальної задоволеності теж у межах середніх значень, відповідно у осіб з низьким рівнем тривожності показники сексуальної задоволеності вищі за інші дві групи. Тобто, гіпотеза, що у осіб з високим рівнем тривожності рівень сексуальної задоволеності нижче ніж у осіб з низьким рівнем тривожності підтвердилась. У подальших дослідженнях важливо було б дослідити не лише тривожність як детермінанту сексуальної незадоволеності, а й інші чинники, такі як

стресостійкість, стилі сімейного виховання та інші соціальні та психологічні явища, які пов'язані з сексуальною поведінкою молоді.

Аннотація. В статті розглядається теоретичний і практичний досвід вивчення тривожності як детермінанти низкого рівня сексуальної задоволеності молоді. В роботі представлені емпіричні дані взаємозв'язку тривожності і сексуальної задоволеності. Результати проведеного дослідження підтвердили гіпотезу про те, що при високому рівні тривожності рівень сексуального задоволення нижче, ніж у молодих людей, у яких низкий рівень тривожності.

Ключові слова: тривожність, сексуальна задоволеність, сексуальна незадоволеність.

Abstract. The article examines the theoretical and practical experience of studying anxiety as a determinant of low levels of sexual satisfaction among young people. The paper presents empirical data on the relationship of anxiety and sexual satisfaction. The results of the study confirmed the hypothesis that with a high level of anxiety, the level of sexual satisfaction is lower than in young people who have a low level of anxiety.

Key words: anxiety, sexual satisfaction, sexual dissatisfaction

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ананьев В. А. Основы сексуального здоровья. *Семейная психология и семейная терапия*. 2010. № 2. С. 78–108.
2. Екимов М. В. Формы мастурбации, психосексуальное развитие и сексуальные дисфункции. *Сексология и сексопатология*. 2007. № 6. С. 14–21.
3. Кочарян Г. С. Сексуальные дисфункции и паттерны поведения: современный анализ проблемы. *Сексология и сексопатология*. 2005. № 4. С. 20–33.
4. Алексеев Б. Е. Экологические проблемы сексологии. *Сексология и сексопатология*. 2014. № 1. С. 3–9.
5. Кочарян Г. С. Современная сексология. К.: Ника-Центр, 2007. 400 с.
6. Чуприков А. П. Нормальна та кримінальна сексологія. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 252 с.

УДК 821.161

ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТУ ДРАМ В. ВИННИЧЕНКА

Ю. А. Свірська, О. Є. Соловей

Анотація. У статті розглянуто конфліктність у драматичних творах В. Винниченка, з'ясовано особливості поетики драм В. Винниченка в контексті загальних тенденцій епізації у драматургії XIX – початку XX століття. На думку автора, осмислення драматичного конфлікту істотно змінюється разом з розвитком драми. Різні види конфліктів різною мірою можна виявити у будь-якому драматургічному творі, але в залежності від епохи, естетичних принципів того чи іншого напрямку.

Ключові слова: конфлікт, драматичний твір, драматичний конфлікт, антична драма

Постановка проблеми. Конфлікт – це зіткнення між персонажами або між персонажами і середовищем, героєм і долею, а також протиріччя всередині свідомості персонажа або суб'єкта ліричного висловлювання. У літературознавстві цей термін потіснив і частково замінив термін «колізія», який Г. Е. Лессінг і Г. В. Ф. Гегель використовували для позначення гострих сутичок, властивих драмі. Теорія літератури розглядає конфлікт як відмінну рису драми і театру, чим обґрунтовано і появу такого поняття, як «драматичний конфлікт» – це протистояння антагоністичних сил, зіткнення, засноване на «суперечності між життєвими (як правило, моральними) позиціями персонажів, що служать джерелом розвитку сюжету в драмі і забезпечує його специфічну структуру» [1, с. 104].

Осмислення драматичного конфлікту істотно змінюється разом з розвитком драми. Різні види конфліктів в різному ступені можна виявити в будь-якому драматургічному творі, але в залежності від епохи, естетичних принципів того чи іншого напрямку або течії в мистецтві, на перший план, як домінанта, кожен раз виходить той чи інший вид